

Cursuri universitare

BOGDAN BUNECI

Drept procesual penal
Partea generală

BOGDAN BUNECI

Drept procesual penal

Partea generală

Universul Juridic

București

-2022-

TITLUL PRELIMINAR

CONSIDERAȚII GENERALE PRIVIND PROCEDURA PENALĂ ȘI PROCESUL PENAL

Secțiunea I

Activitatea judiciară penală în România

Activitatea judiciară penală din România se înscrie în paradigma respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanei având ca finalitate asigurarea respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanei prevăzute, în principal, în următoarele documente: Carta internațională a drepturilor omului, Convenția pentru apărarea drepturilor omului și libertăților fundamentale, Convenția Organizației Națiunilor Unite asupra drepturilor copilului și Carta drepturilor fundamentale ale Uniunii Europene, precum și pentru garantarea respectării Constituției și a legilor țării¹.

Astfel, așa cum se precizează și în Legea nr. 304/2004 organizarea judiciară are ca obiectiv de bază asigurarea respectării drepturilor la un proces echitabil și judecarea proceselor de către instanțele judecătorești în mod imparțial și independent de orice influențe externe. În dispozițiile constituționale (art. 124-125 și art. 131-132) se arată că justiția se realizează prin instanțele judecătorești stabilite prin lege unde judecătorii sunt independenți și se supun numai legii, iar procurorii în activitatea judiciară reprezintă interesele generale ale societății și apără ordinea de drept, precum și drepturile și libertățile cetățenilor.

Față de aceste aspecte, putem arăta că activitatea judiciară penală este realizată de către organele specializate ale statului și anume: organele de cercetare penală, procurorul, judecătorul de drepturi și libertăți, judecătorul de cameră preliminară și instanțele judecătorești. În afara organelor judiciare în procesul penal mai participă părțile (sunt subiecți procesuali care exercită sau împotriva cărora se exercită o acțiune judiciară – inculpatul, partea civilă și partea responsabilă civilmente), subiecții procesuali principali (suspectul și persoana vătămată), cât și alți subiecți procesuali (martorul, expertul, interpretul, agentul procedural, organele speciale de constatare, precum și orice alte persoane sau organe prevăzute de lege având anumite drepturi, obligații sau atribuții în procedurile judiciare penale).

Secțiunea a II-a

Procesul penal – noțiune, scop, fazele procesului penal

Activitatea judiciară penală se desfășoară atunci când din punct de vedere al dreptului penal substanțial s-a săvârșit o infracțiune, în sensul că aceasta este prevăzută de

---

¹ Constituția României, publicată în M. Of. nr. 233 din 21 noiembrie 1991, precum și legea de revizuire nr. 429/2003 Capitolul VI referitor la autoritatea judecătorească și Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, publicată în M. Of. nr. 827 din 13 septembrie 2005, cu ultima modificare prin Legea nr. 49/2022.

legea penală, săvârșită cu vinovăție, nejustificată și imputabilă persoanei care a săvârșit-o, fiind singurul temei al răspunderii penale (art. 15 C. pen.¹).

Prin Codul de procedură penală² sunt reglementate activitățile pe care le realizează organele judiciare în activitatea lor în cazul săvârșirii unei infracțiuni și care constituie conținutul formal al procesului penal.

Din păcate, Codul de procedură penală intrat în vigoare la 1 februarie 2014 a suferit diverse modificări prin alte 9 legi sau ordonanțe de guvern, însă mai grav, a fost constatată neconstituționalitatea mai multor dispoziții procesuale în peste 56 de decizii.

Dispozițiile de procedură penală, așa cum se arată în art. 1 din Cod, prezintă normele de procedură penală ce reglementează desfășurarea procesului penal și a altor proceduri judiciare în legătură cu o cauză penală.

Trebuie menționat faptul că dispozițiile din Codul de procedură penală se aplică în cazul săvârșirii oricărei infracțiuni, incluzând aici și procedurile speciale, cum ar fi: acordul de recunoaștere a vinovăției, contestația privind durata procesului penal, procedura privind tragerea la răspundere penală a persoanei juridice, procedura în cauzele cu infractorii minori, procedura dării în urmărire, procedura reparării pagubei materiale sau a daunei morale în caz de eroare judiciară sau în caz de privare nelegală de libertate ori în alte cazuri, procedura în caz de dispariție a dosarelor judiciare și a înscrisurilor judiciare, procedura de confiscare sau desființare a unui înscris în cazul clasării, procedura privind cooperarea judiciară internațională și punerea în aplicare a tratatelor internaționale în materie penală, cât și normele de procedură care sunt stipulate în alte legi cu privire la anumite infracțiuni având ca exemplu Legea nr. 143/2000 privind prevenirea și combaterea traficului și consumului ilicit de droguri³, unde în art. 19-21 se face referire la dispozițiile procedurale.

Întrucât în Codul de procedură penală procesul penal este reglementat prin dispoziții procesuale, cât și procedurale, el reprezintă de fapt o ramură distinctă a dreptului procesual penal și anume⁴ *reprezintă o activitate reglementată de lege, desfășurată de organele judiciare anume desemnate în acest scop cu participarea părților, a subiecților procesuali principali și a altor subiecți procesuali, având ca scop constatarea existenței sau nu a infracțiunilor, precum și garantarea drepturilor părților și a celorlalți participanți în procesul penal.*

Putem spune că procesul penal are ca **scop imediat** constatarea săvârșirii unor fapte ce constituie infracțiuni și strângerea probelor necesare pentru a vedea dacă există sau nu temeiuri de trimitere în judecată. Prin săvârșirea unei infracțiuni se ajunge la un conflict de drept ce constituie obiectul juridic al procesului penal. Mai putem arăta faptul că procesul penal are și un **scop mediat** constând în garantarea drepturilor părților și a celorlalți

¹ Codul penal adoptat prin Legea nr. 286/2009 și pus prin aplicare prin Legea nr. 187/2012 – M. Of. nr. 757 din 12 noiembrie 2012.

² Legea nr. 255/2013 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală și pentru modificarea și completarea unor acte normative care cuprind dispoziții procesuale penale – M. Of. nr. 515 din 14 august 2013.

³ Publicată în M. Of. nr. 163 din 06 martie 2014.

⁴ Majoritatea autorilor din literatura de specialitate dau o definiție asemănătoare. I. Tanovicianu, V. Dongoroz, *Tratat de drept penal și procedura penală*, vol. IV, ed. a II-a, București 1947; Gr. Theodoru, *Tratat de drept procesual penal*, Ed. Hamangiu, București, 2007; Gh. Mateuț, *Procedura penală – Partea generală*, Ed. Universul Juridic, București, 2019, p. 25.

participanți în procesul penal, astfel încât să fie respectate prevederile Constituției, ale legii și a dispozițiilor Uniunii Europene în materie procesual penală.

Având în vedere că procesul penal presupune o activitate judiciară complexă, acesta se desfășoară în cazul săvârșirii unei infracțiuni pe mai multe etape necesare și succesive ce constituie faze ale procesului penal.

Astfel, în cadrul procesului penal avem cuprinse patru faze: urmărirea penală, camera preliminară, judecata și punerea în executare a hotărârilor penale.

În *faza de urmărire penală* se procedează la diferite activități care au ca obiect strângerea probelor necesare cu privire la existența infracțiunilor, la identificarea persoanelor care au săvârșit o infracțiune și la stabilirea răspunderii penale a acestora, pentru a se constata dacă este sau nu cazul să se dispună trimiterea în judecată [art. 285 alin. (1) C. pr. pen.].

În *faza camerei preliminare* obiectul acestei proceduri îl constituie verificarea, după trimiterea în judecată a competenței și a legalității sesizării instanței, precum și verificarea legalității administrării probelor și a efectuării actelor de către organele de urmărire penală (art. 342 C. pr. pen.). Trebuie să arătăm că este una dintre fazele procesului penal întrucât în cadrul acesteia se parcurg mai multe etape în care pot fi exercitate drepturile procesuale ale părților având în vedere aici și dispozițiile Deciziei Curții Constituționale nr. 641/2014¹, potrivit cărora aceasta este o fază filtru până la faza de judecată în care participanții procesuali participă la procedură și pot administra probe.

În *faza de judecată*, instanța de judecată soluționează cauza dedusă judecății cu garantarea respectării drepturilor subiecților procesuali și asigurarea administrării probelor pentru lămurirea completă a împrejurărilor cauzelor în scopul aflării adevărului, cu respectarea deplină a legii [art. 349 alin. (1) C. pr. pen.]. Și în această fază rolul judecătorului este esențial, el exercitând un rol activ în vederea aflării adevărului și al respectării dispozițiilor legale, iar procedurile desfășurate trebuie să aibă un caracter echitabil.

În *faza de executare a hotărârilor penale*, după ce rămân definitive ele devin executorii și sunt puse în executare. Facem precizarea că hotărârile nedefinitive sunt executorii doar atunci când legea dispune acest lucru. În cadrul procesului penal apar *raporturi juridice procesual penale* specifice acțiunii penale care sunt de fapt raporturi procesuale între părți sau între părțile în proces și organele judiciare (exemplu luarea unei măsuri preventive). Pot exista și raporturi procesuale civile, adiacente acțiunii civile atunci când se exercită alături de acțiunea penală în cadrul procesului penal (are ca obiect tragerea la răspundere civilă delictuală a persoanelor responsabile potrivit legii civile pentru prejudiciul produs prin comiterea faptei care face obiectul acțiunii penale).

Raportul juridic procesual penal poate avea ca structură anumite elemente și anume: 1. Subiecții raportului juridic care sunt participanții la procesul penal și anume, statul reprezentat de organele judiciare, părțile, subiecții procesuali principali, avocatul, precum și alți subiecți procesuali; 2. Conținutul raportului juridic procesual penal care se referă atât la drepturile, cât și la obligațiile participanților în procesul penal; 3. Obiectul raportului juridic care întotdeauna se referă la stabilirea existenței sau inexistenței raportului de drept penal substanțial ce se soluționează prin activitatea judiciară. Trebuie arătat faptul că aceste raporturi juridice procesual penale au trăsături specifice, și anume: sunt de

¹ Publicată în M. Of. nr. 887 din 5 decembrie 2014.

autoritate, iau naștere, de regulă, fără voința părților (cu excepția infracțiunilor unde punerea în mișcare a acțiunii penale se face numai la plângerea prealabilă a persoanei vătămate – art. 295 C. pr. pen.); în majoritatea raporturilor, unul dintre subiecți este un organ judiciar.

Secțiunea a III-a **Știința dreptului procesual penal**

Știința dreptului procesual penal este o ramură distinctă a sistemului nostru de drept având un caracter autonom și nu se rezumă la o acumulare de cunoștințe a normelor de procedură penală, ci din contră, studiază elementele comune ale normelor ce reglementează desfășurarea procesului penal, stabilește anumite concepte fundamentale referitoare la acțiunea penală, la probe, mijloace de probă, acte și măsuri procesuale, precum și conexiunea dintre acestea.

Prin acest studiu, se cercetează din punct de vedere teoretic modul de aplicare a normelor procedurale în spațiu și timp, interpretarea lor, principiile fundamentale, competența, probele, iar atunci când se constată că reglementarea acestor norme nu este corespunzătoare se pot face propuneri *de lege ferenda* avându-se în vedere și studiul practicii judiciare în aplicarea acestor norme.

Codul de procedură penală, prin adoptarea sa a fost sistematizat în Partea generală (art. 1-284) și Partea specială (art. 285-603).

Ca obiect al reglementării procesului penal, putem arăta că acesta îl reprezintă normele de procedură penală care asigură exercitarea eficientă a atribuțiilor organelor judiciare, cu garantarea drepturilor părților și a celorlalți participanți în procesul penal, folosindu-se mai multe metode, cum ar fi: metoda istorică, analiza și sinteza, inducția și deducția.

Facem precizarea că obiectul procedurii penale îl constituie procesul penal (reprezintă o activitate judiciară concretă prin care se aplică legislația penală), dar nu se confundă cu acesta întrucât procedura penală este cea care stabilește activitățile și regulile de desfășurare a activităților și anume: care sunt organele judiciare (art. 30 C. pr. pen.), atribuțiile și competența acestora, care sunt drepturile și îndatoririle organelor judiciare, precum și a părților și a tuturor participanților din proces. Mai menționăm faptul că aceste reguli sunt de strictă interpretare, indiferent în ce fază a procesului penal ne aflăm.

Deși normele de procedură penală au un caracter autonom, analizându-le din punct de vedere al științei dreptului procesual penal, putem arăta că acestea au legătură și cu alte științe, cum ar fi: teoria generală a dreptului (ale cărei norme stau la baza majorității științelor juridice) sau legătura cu criminalistica care întotdeauna se desfășoară pe baza și în conformitate cu normele de procedură penală (ascultarea suspectului, inculpatului, a martorilor, efectuarea unor percheziții, a reconstituirii). De asemenea, putem arăta legătura dreptului procesual penal cu medicina legală, prin constatările sau expertizele medico-legale dispuse conform normelor de procedură penală, care relevă aspecte importante ale probatoriului (autopsia medico-legală, examinarea medico-legală, exhumarea, examinarea fizică, expertiza genetică judiciară). O legătură strânsă există și cu psihiatria judiciară (art. 184 C. pr. pen. efectuarea expertizei medico-legale psihiatrice), cât și cu